

Vår adress
Arbetsmarknads- och socialnämnden
Borlänge kommun

Adress
Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Dnr Ju2017/01226/L2

Besöksadress
Röda vägen 50
Handläggare, telefon, e-post
Anders Jakobsson

anders.jakobsson@borlange.se

Nämnd

Datum

§

Remissvar gällande Betänkandet **Se barnet!** (SOU 2017:6)

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 12 juni 2014 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utvärdera 2006 års vårdnadsreform, (dir.2014:84). Utredningens sammanfattande bedömning är att 2006 års vårdnadsreform i många avseenden har fallit väl ut och att barnperspektivet har stärkts.

En annan huvuduppgift har varit att kartlägga och analysera orsakerna till ökningen av antalet vårdnadsmål. 2006 inkom det 2 822 vårdnadsmål till tingsrätterna, och 4 166 mål 2015, en ökning med 48 %.

Utredaren konstaterar att även om reformen har bidragit till att stärka barnrättsperspektivet konstaterar man i utredningen att det finns en rad förbättringsområden.

Borlänge kommun anser att utredningens förslag till förändringar är positiva i det stora hela, och välkomnar att man i lagtext föreslår att stärka barnets ställning.

Beskrivning av ärendet

Borlänge kommun har fått möjlighet att besvara betänkandet gällande, **Se barnet!** En av huvuduppgifterna med utredningen var att utvärdera 2006 års vårdnadsreform och undersöka hur reglerna fungerat i praktiken och om syftet med reformen, att stärka barnrättsperspektivet, har uppnåtts. En annan huvuduppgift var att kartlägga och analysera orsakerna till ökningen av antalet vårdnadsmål. I uppdraget ingick även att ta ställning till:

- om reglerna för gemensam vårdnad behöver ändras
- hur föräldrars möjligheter att nå en samförståndslösning i mål om vårdnad, bo-ende och umgänge kan utvecklas och förbättras
- hur barnets rätt att komma till tals kan stärkas
- vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att säkerställa att riskbedömningar görs i tillräcklig utsträckning och att dessa bedömningar är av hög kvalitet

- vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att förbättra och effektivisera hanteringen av frågor om överflyttning av vårdnad när det förekommit allvarligt våld i familjen.
- om det behöver införas särskilda forumregler för situationer när barn och föräldrar har skyddade personuppgifter och
- om det finns behov av åtgärder för att stärka kompetensen vid handläggning av frågor om vårdnad, boende och umgänge.

Utredningens sammanfattande förslag och bedömning, är att 2006 års vårdnadsreform i många avseenden har fallit väl ut där barnrättsperspektivet har stärkts. Barnets bästa har en framträdande roll vid bedömningar i fråga om vårdnad, boende och umgänge. Även om reformen har bidragit till att stärka barnrättsperspektivet, konstateras i utredningen att det finns en rad förbättringsområden. Exempelvis har man i utredningen kunnat konstatera att det fortfarande är vanligt att särskilt yngre barns åsikter, och hur de beaktats, inte framgår av vårdnadsutredningar och domar. Riskbedömningarnas kvalitet bör även förbättras. Utredningens förslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Utifrån utredningens uppdrag lämnas följande förslag:

Obligatoriska informationssamtal ska föregå domstolsprocessen

Ett viktigt förslag i utredningen är att obligatoriska informationssamtal ska föregå domstolsprocessen. Det införs ett krav på att föräldrar som huvudregel, ska ha deltagit i informationssamtal innan de i domstol framställer ett tvistigt yrkande om vårdnad, boende eller umgänge. Samtliga föräldrar som överväger att inleda en tvist om barn i domstol ska vid samtalen få relevant information om bland annat den rättsliga regleringen och olika former av konfliktlösning. Föräldrarna ska, om det är lämpligt, erbjudas samarbetsamtal. Det är kommunerna, inom ramen för socialtjänsten, som enligt förslaget ska ansvara för informationssamtalen.

En bestämmelse införs i 6 kap. Föräldrabalken, som innebär att informationssamtal i många fall är en processförutsättning för en talan om vårdnad, boende eller umgänge.

Kompetens – och lämplighetskrav för medlare

Utredningen visar att det varierar mellan domstolarna hur ofta medlare utses. Det förekommer att domare avstår från att utse medlare på grund av negativa erfarenheter. Det finns också exempel på medlare som i stor utsträckning får föräldrar att komma överens. För att säkerställa att medlaren uppfyller de höga krav som måste kunna ställas föreslår utredningen att kompetens – och lämplighetskrav för medlare införs i lag.

Gemensam vårdnad

Enligt nuvarande reglering ska domstolen vid bedömningen av om vårdnaden ska vara gemensam eller om en av föräldrarna ska ha ensam vårdnad, fästa särskild vikt vid föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet. Utredningen har kommit fram till att den fokusering på föräldrars oförmåga att samarbeta, som blivit en konsekvens av regleringen, kan vara konflikt drivande. En högre konfliktnivå får negativa konsekvenser för barn.

Idag kan en domstol döma till gemensam vårdnad om en förälder motsätter sig det men inte om båda gör det. Utredningen föreslår att domstolen ska få besluta om gemensam vårdnad även om båda föräldrarna motsätter sig det. Syftet med ändringen är att markera

att barnets bästa, inte föräldrarnas inställning, ska vara avgörande vid domstolens bedömning. Syftet är även att minska fokuseringen på föräldrars samarbetsförmåga och i stället fokusera på barnets situation och konsekvenserna för barnet.

Barnets bästa och rätt att komma till tals

Utredningen föreslår ett tillägg i 6 kap. 2a § i föräldrabalken. Genom vilket det tydliggörs att principen om barnets bästa är avgörande inte enbart för beslut utan för samtliga frågor om vårdnad, boende och umgänge. Utredningen föreslår även att det av samma paragraf ska framgå att föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov före den egna konflikten ska vara en av de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömning av vad som är bäst för barnet.

Utredningen föreslår även en ny bestämmelse i inledningen av 6 kap. föräldrabalken, där det föreskrivs att barn ska få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter eller sin inställning i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Om barnet inte framför sina synpunkter kan hans eller hennes åsikter eller inställning så det är möjligt klarläggas på annat sätt. Bestämmelsen kommer att gälla oavsett om en fråga hanteras av socialnämnden, domstolen eller av en medlare.

Det föreslås att barnets åsikter och inställning, i stället för vilja, ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Genom att i lagtexten inför ordet åsikter blir det tydligt att även synpunkter som inte kan anses vara uttryck för en bestämd uppfattning ska beaktas. Förslagen innebär att inte minst yngre barns rätt att komma till tals stärks.

Riskbedömningar

Om det kommer fram uppgifter om att barnet riskerar fara illa måste socialnämnden och domstolen alltid göra en riskbedömning. Utredningen menar att det finns ett behov av att höja riskbedömningarnas kvalitet. Regeringen har i regleringsbrev för budgetår 2017, gett MFOF(Myndigheten för familjerätt och föräldrastöd) i uppdrag att ta fram ett handläggarstöd för socialnämndernas arbete med risk bedömningar i ärenden om vårdnad, boende och umgänge. Utredningen ställer sig positiv till detta uppdrag.

Allvarligt våld i familjen

Även om det redan idag finns rättsliga förutsättningar att snabbt flytta över vårdnaden till en eller två särskilt förordade vårdnadshavare, dröjer det i praktiken ofta innan en sådan vårdnadsöverflyttning sker. Anledningen till dröjsmålet är för det mesta att det saknas någon lämplig person som vitt åta sig uppdraget. Utredningen föreslår att därför att det ska bli möjligt att, om det finns särskilda skäl, i avvaktan på att en särskilt förordnad vårdnadshavare utses, besluta om en tillfällig vårdnadshavare. Uppdraget ska ta sikte på de rättsliga delarna av vårdnadshavarens uppgifter. Till tillfällig vårdnadshavare får en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan utses.

Forumregler vid skyddade personuppgifter

Frågor om vårdnad, om vårdnad, boende och umgänge tas upp av rätten i den ort där barnet har sin hemvist. Det finns därför behov av särskilda forumregler när ett barns personuppgifter är sekretessbelagda, oavsett vem av föräldrarna som barnet bor hos. Utredningen föreslår att om uppgift om var barnet är folkbokfört är sekretessbelagd tas frågor om vårdnad, umgänge och boende också upp av rätten i den ort där någon av parterna har sin

hemvist. Utredningen bedömer att det bör framgå direkt av lag vilken domstol som är behörig att pröva tvist.

Handläggningsfrågor

Utredningen föreslår att när det gäller vårdnad, ska beslutet inte meddelas interimistiskt, utan att det finns starka skäl för ett sådant beslut. Endast i undantagsfall bör ett sådant beslut meddelas utan ett komplett beslutsunderlag. Detta bör framgå av lagtexten. Barnets boende och umgänge med den förälder som den inte bor hos behöver dock ofta regleras genom ett interimistiskt beslut under tiden processen pågår.

Det finns idag sekretessbrytande bestämmelser som ger socialnämnd möjlighet att inhämta uppgifter från annan socialnämnd inför godkännande av avtal och vid utredningar om vårdnad, boende och umgänge. Utredningen menar att det är angeläget att uppgifter som påverka ett beslut kommer fram, oavsett om beslutet är slutligt eller gäller för viss tid. Utredningen föreslår därför att sekretessbrytande bestämmelser införs även i dessa fall, t ex vid snabbupplysningar.

Utredningen har identifierat långa handläggningstider, som fördröjer handläggningen av ett mål om vårdnad, boende eller umgänge vid domstol. Utredningen föreslår därför att det införs en bestämmelse som innebär att en utredning om vårdnad, boende eller umgänge som huvudregel ska vara utförd senast inom fyra månader.

Utredningen ser även ett behov utbildning och kompetensutveckling. Det finns ett relativt brett utbildningsutbud för domare. Det behövs däremot en satsning på att stärka kommunernas arbete med att utveckla kompetensen för familjerättssekreterare. Som ett första steg en sådan satsning föreslås att MFoF (myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd), får ett uppdrag av regeringen att göra en kartläggning av hur behovet av utbildningsinsatser för familjerättssekreterare närmare ser ut.

Synpunkter

Individ – och familjeomsorgen (IFO) anser att utredningens förslag till förändringar på det stora hela, är positiva, och ser att barnets ställning stärks.

IFO anser att det är ett mycket bra förslag att obligatoriska informationssamtal införs.

Det bedöms även positivt att kompetens- och lämplighetskrav för medlare införs i lag och att det sker en satsning på att stärka kommunernas arbete med att utveckla kompetensen hos för familjerättsekreterarna.

Allvarligt våld i familjen – bra att det tas upp, och bedömningen är att det skulle behövas vid flera former av allvarligt våld. En förälder som överlevt allvarligt våld kan behöva lyftas av ansvaret och kontakt med den andra föräldern under en period.

Barnets rätt att få komma till tals – bra att den rätten förstärks.

Riskbedömningar – bra att det tas upp och det vore positivt om MFOF bidrar till att utveckla det arbetet.

Forumregler – och skyddade personuppgifter – bra att det lyfts fram och det vore positivt med mer information till kommunerna om hur handläggningen ska gå till.

Långa handläggningstider – är ett problem, då det kan ta sex månader eller mer efter utredningen skickats till domstolen, innan målet tas upp av domstolen.